

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΤΟΜΕΑ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ

**(Με βάση προτάσεις & συμπεράσματα
Περιφερειακών μελετών νέας ΚΑΠ)**

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2007

Εισαγωγή.....	2
1. Στοιχεία καλλιέργειας-παραγωγής ανθοκομικών φυτών.....	3
2. Στοιχεία αγοράς ανθοκομικού τομέα	4
3. Δομή εμπορίας - ρόλος της Κοινότητας	7
4. Προβλήματα	8
5. Δυνατότητες - προοπτικές	10
6. Στρατηγική για την ανάπτυξη του τομέα της ανθοκομίας.....	11
6.1 Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων – καλλιεργητικές πρακτικές...	11
6.2 Υποδομές πρωτογενή τομέα.....	12
6.3 Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας – μεταποίηση – τυποποίηση	12
6.4 Προώθηση – προβολή	12
6.5 Καινοτομικές δράσεις.....	13
6.6 Επαγγελματική κατάρτιση και ενημέρωση.....	13
6.7 Συμπράξεις – δικτυώσεις.....	14
6.8 Μελέτες – έρευνα.....	14
6.9 Λοιπές δράσεις.....	14

Εισαγωγή

Ανθοκομία καλείται η καλλιέργεια των φυτών για παραγωγή δρεπτών (κομμένων) ανθέων, φυτών σε γλάστρες και φυλλωμάτων για ανθικές διακοσμήσεις και συνθέσεις. Η καλλιέργεια ανθοκομικών - καλλωπιστικών φυτών για εμπορική εκμετάλλευση, σε σύγκριση με άλλους γεωργικούς κλάδους άρχισε να αναπτυχθεί. Μόλις το 15^ο μ.Χ. αιώνα, στην Ευρώπη, άρχισαν να καλλιεργούνται σχετικά συστηματικά τα φυτά με σκοπό τόσο την εμπορία των ανθέων όσο και την παραγωγή αρωμάτων, αλλά μέχρι το τέλος του 18^{ου} αιώνα πολύ λίγες εκτάσεις είχαν διατεθεί για το σκοπό αυτό. Στην Αμερική επίσης η καλλιέργεια των ανθέων ως εμπορική δραστηριότητα, ήταν άγνωστη στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Η ανάπτυξη της ανθοκομίας άρχισε το δεύτερο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα και ιδιαίτερα από τις αρχές του 20^{ου}, με σημαντική πρόοδο και αλματώδη εξέλιξη από τότε που η σύγχρονη τεχνολογία εφαρμόστηκε στην καλλιεργητική τεχνική.

Στην Ελλάδα η καλλιέργεια των ανθέων για εμπορικούς σκοπούς, μέχρι σχεδόν πριν από τον πόλεμο, είχε τη μορφή οικογενειακής επιχείρησης, όπως όλες οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις εκείνης της εποχής. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις ήταν περίπου 600 στρέμματα, τα περισσότερα γύρω από την Αθήνα. Μετά τον πόλεμο και κυρίως μετά το 1950 άρχισε μια προοδευτική και σταθερή ανάπτυξη της ελληνικής ανθοκομίας.

1. Στοιχεία καλλιέργειας-παραγωγής ανθοκομικών φυτών

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (ΥπΑΑΤ) προκύπτουν τα εξής, αναφορικά με την ανθοκομία και τις ανθοκαλλιέργειες στην Ελλάδα:

- Οι ανθοκαλλιέργειες υπαίθρου υπέστησαν βαθμιαία μείωση κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες (1988-2005), της τάξεως του 18%, περιοριζόμενες από τα 5.549 στα 4.538 στρέμματα
- Οι ανθοκαλλιέργειες θερμοκηπίων αυξήθηκαν βαθμιαία κατά τις αντίστοιχες δεκαετίες (1988-2005), ανερχόμενες από τα 2.685 στα 3.574 στρέμματα
- Το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων με ανθοκομικά (υπαίθρου και θερμοκηπίων) κατά την τελευταία εικοσαετία κυμάνθηκε σε μεγέθη 8.000-10.000 στρεμμάτων.

Μορφή καλλιέργειας	1988	1992	1998	2001	2005
Υπαίθρου	5.549	5.761	6.237	4.498	4.538
Θερμοκηπίου	2.685	3.271	3.550	3.433	3.574
<i>Σύνολο</i>	<i>8.234</i>	<i>9.032</i>	<i>9.787</i>	<i>7.931</i>	<i>8.112</i>

Πίνακας 1. Εξέλιξη Ανθοκαλλιεργειών Υπαίθρου και Θερμοκηπίων σε στρέμματα (1988-2005)

Το γεγονός της ύπαρξης του σημαντικότερου μεριδίου κατανάλωσης ανθοκομικών προϊόντων στην Αττική (πίνακας 2), συνέβαλε στην ανάπτυξη της ανθοκομίας εντός των διοικητικών ορίων αυτού του νομού. Ειδικότερα, κατά την τελευταία εικοσαετία ο αριθμός των ανθοκομικών εκμεταλλεύσεων κυμάνθηκε από 1.350 έως 1.700, ενώ η μέση έκταση ανά εκμετάλλευση από 4,5 έως 7,5 στρέμματα σταθεροποιούμενη το 2005 σε 5.3 στρέμματα.

Αττική	39,2%
Κεντρική Μακεδονία	15,6%
Κρήτη	15,5%
Θεσσαλία	9%
Στερεά Ελλάδα	6,3%
Δυτική Ελλάδα	5,3%
Πελοπόννησος	4,2%
Λοιπές Περιφέρειες	4,9%

Πίνακας 2. Οι κυριότερες περιφέρειες ανθοκαλλιέργειας

Κατά την τελευταία 25ετία ο αριθμός των θερμοκηπίων με ανθοκαλλιέργειες σχεδόν διπλασιάστηκε, σταθεροποιούμενος το 2005 στα 3.500 στρέμματα. Αντίστοιχα

αυξήθηκε και το ποσοστό των θερμαινόμενων θερμοκηπίων (από 40% το 1983 σε 74% το 1998 και σε 78,3% το 2005).

Τα συστήματα θέρμανσης των θερμαινόμενων θερμοκηπίων, ανήκουν στα πιο ενεργοβόρα και υψηλής δαπάνης, με τα πλέον δαπανηρά αυτά της κεντρικής θέρμανσης (καλοριφέρ) ακολουθούμενα από τα αερόθερμα κ.λπ.

Το πολλαπλασιαστικό υλικό αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα για τη βελτίωση της απόδοσης και της ποιότητας των ανθοκομικών ειδών, τόσο για τα δρεπτά άνθη όσο και για τα γλαστρικά είδη. Οι ελληνικές "ανθοκομικές μονάδες πολλαπλασιαστικού υλικού" παράγουν υλικό ικανοποιητικής έως πολύ ικανοποιητικής ποιότητας.

Η παρατηρούμενη συνολική αύξηση της ανθοπαραγωγής οφείλεται κυρίως στην αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων με ανθοκομικά και ελάχιστα στην αύξηση των στρεμματικών αποδόσεων, με εξαίρεση τα φυτά κηποτεχνίας τα οποία παρουσίασαν αύξηση της στρεμματικής απόδοσης (17%), αποδιδόμενη στη βελτίωση των καλλιεργητικών τεχνικών.

Αναφορικά με την παραγωγή των δρεπτών, σύμφωνα με στοιχεία του ΥπΑΑΤ, έχουμε τις ακόλουθες εξελίξεις:

- τα τριαντάφυλλα θερμοκηπίου αυξήθηκαν κατά 10%, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των καλλιεργούμενων εκτάσεων κατά 22,6% και των στρεμματικών αποδόσεων κατά 6%
- Τα γαρύφαλλα παραμένουν στα ίδια επίπεδα παραγωγής, λόγω σταθερής έκτασης και στρεμματικών αποδόσεων
- Οι εκτάσεις με καλλιέργεια γλαδιόλων (κυρίως υπαίθριας παραγωγής) μειώθηκαν κατά 10% ενώ η συνολική τους παραγωγή σε τεμάχια αυξήθηκε κατά 24,7% γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των στρεμματικών αποδόσεων
- Οι εκτάσεις με καλλιέργεια χρυσάνθεμων (κυρίως υπαίθριας παραγωγής) μειώθηκαν κατά 28,6%.

2. Στοιχεία αγοράς ανθοκομικού τομέα

Διεθνώς, μεγάλα ανθοκομικά κέντρα στον αναπτυγμένο κόσμο είναι το Βέλγιο, η Δανία, η Ολλανδία, οι ΗΠΑ κ.α. (χώρες υψηλής τεχνολογίας και χαμηλού κόστους

παραγωγής), ενώ στον αναπτυσσόμενο κόσμο η Κολομβία, το Μεξικό, το Περού, ο Ισημερινός, η Κένυα, κ.α. (χώρες φτηνής εργασίας και ιδανικού μικροκλίματος).

Ενδιάμεσης ζώνης θεωρούνται οι παραμεσόγειες χώρες και οι χώρες συναφών κλιματολογικών συνθηκών. Οι χώρες της ζώνης αυτής έχουν ενδιάμεσα χαρακτηριστικά και τελούν υπό καθεστώς υψηλού ανταγωνισμού με τις χώρες των άλλων δύο ζωνών, αφού πρέπει να αντιμετωπίσουν τα χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων χωρών (φθηνή εργασία και ιδανικό μικροκλίμα) και των ανεπτυγμένων χωρών (υψηλή τεχνολογία).

Σε διεθνές επίπεδο η Κίνα με 40% της παγκόσμιας έκτασης λουλουδιών παράγει το 7% της παγκόσμιας παραγωγής, οι ΗΠΑ με 6% της παγκόσμιας έκτασης παράγει το 19% και η Ινδία με 15% παράγει λιγότερο από το 1%. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) με μερίδιο 12% στη συνολική παγκόσμια έκταση και 42% στην παγκόσμια παραγωγή ανθέων και φυτών γλάστρας είναι μία από τις περιοχές με τη μεγαλύτερη ένταση καλλιέργειας ανά εκτάριο. Η υψηλότερη παραγωγικότητα ανά εκτάριο παρατηρείται στην Ολλανδία και στην Ιταλία. Η μεγάλη απόδοση οφείλεται στην ανάπτυξη της παραγωγής σε θερμοκηπιακές εγκαταστάσεις υψηλής τεχνολογίας.

Έτος	Έκταση καλλωπιστικών φυτών και λουλουδιών* (στρέμματα)	Παραγωγή καλλωπιστικών φυτών και λουλουδιών* (σε εκατομμύρια €)
2000	810.490	8.543
2001	851.450	8.298
2002	761.740	8.272
2003	814.970	8.268
2004	803.060	8.235

Πίνακας 3. Καλλιεργούμενη Έκταση και Παραγωγή Ε.Ε-25 * (συμπεριλαμβάνονται και τα χριστουγεννιάτικα δέντρα)

Ο σημαντικότερος εισαγωγέας λουλουδιών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η Ολλανδία και ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γερμανία. Η εισαγωγή γίνεται κυρίως από τη Κένυα, το Ισραήλ, την Κολομβία και το Εκουαδόρ. Οι κυριότεροι εξαγωγείς λουλουδιών της Ε.Ε είναι η Ολλανδία, η Ιταλία και η Γερμανία. Οι προορισμοί των εξαγωγών των νωπών-φρέσκων λουλουδιών αφορούν κυρίως τις ΗΠΑ, την Ελβετία, τη Ρωσία, τη Νορβηγία και την Ιαπωνία.

Στην Ελλάδα οι εξαγωγές ανθοκομικών προϊόντων, αν και εμφανίζουν μια αυξητική τάση τα τελευταία χρόνια, θα λέγαμε ότι είναι πολύ χαμηλές, αφού η αξία τους αντιστοιχεί μόλις στο 8% της αξίας των εισαγωγών τους.

Έτος	Εισαγωγές (εκατ.€)	Εξαγωγές (εκατ.€)	Σχέση Εισαγωγών Εξαγωγών	Εισαγωγές μείον Εξαγωγές
2000	37.6	1.58	23,8:1	36,02
2001	30.35	2.21	13,8:1	28,14
2002	36.75	3.39	10,8:1	33,36
2003	44.84	2.11	21,25:1	42,73
2004	31.53	3.41	9,3:1	28,12
2005	52.12	3.94	13,2:1	48,18

Πίνακας 4. Εξέλιξη Εισαγωγών και Εξαγωγών ανθοκομικών, 2000 – 2005

Οι εξαγωγές των ελληνικών ανθοκομικών ειδών γίνονται σε ποσοστό 68% προς χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε ποσοστό 32% προς τρίτες χώρες, με καλύτερες αγορές αυτές της Γερμανίας και Γαλλίας.

Οι ανθοκαλλιέργειες στην Ελλάδα – υπό την έννοια της συστηματικής εμπορίας και καλλιέργειας ανθοκομικών ειδών – δεν έχουν μεγάλη παράδοση, δεδομένου ότι η ανθοκομία άρχισε να ασκείται συστηματικά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, αρχικά από αγρότες κυρίως της Αττικής, και στη συνέχεια από αγρότες και άλλων περιοχών. Ειδικότερα ο κλάδος παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

- οι ανθοκαλλιέργειες αποτελούν το 0,022% του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της χώρας (8.113/37.600.000 στρέμματα)
- η αξία των παραγόμενων ανθοκομικών ειδών αποτελεί το 2,57% της αξίας της φυτικής παραγωγής (220/8.546,32 εκατ. €)
- τα νοικοκυριά ανθοκομίας αποτελούν το 0,19% του συνόλου των αγροτικών νοικοκυριών - εκμεταλλεύσεων της χώρας (~1.526/813.000 εκμεταλλεύσεις)
- η μέση έκταση ανά ανθοκομική εκμετάλλευση είναι 5,3 στρέμματα διασπασμένης σε 7 αγροτεμάχια.

Είδος Προϊόντος	2001		2002		2003		2004		2005	
	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή	Έκταση	Παραγωγή
Δρεπτά	4.067	406	4.433	441	3.710	395	3.777	417	4.029	390
Γλαστρικά	1.245	23	1.281	27,7	1.719	28	1.760	53,5	1.898	53
Φυτά κηποτεχνίας	2.619	23	2.608	32	2.692	37	2.380	29,5	2.186	24
Σύνολο	7.931	452	8.322	500	8.120	460	7.917	500	8.113	467
Εκ των οποίων										
Θερμοκήπια	3.433		3.753		3.780		3.910		3.574	
Υπαίθρου	4.498		4.569		4.340		4.007		4.539	

Πίνακας 5. Έκταση σε στρέμματα – παραγωγή σε εκατομμύρια τεμάχια

3. Δομή εμπορίας - ρόλος της Κοινότητας

Το μερίδιο της αγοράς των υπεραγορών (σουπερμάρκετ) συνεχώς αυξάνεται, παρόλα αυτά στις περισσότερες χώρες εξειδικευμένα καταστήματα ανθέων έχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά. Τα καταστήματα ανθέων και οι αλυσίδες supermarket αποτελούν τις κυρίαρχες μορφές εμπορικής δομής της αγοράς στην Γερμανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γαλλία, στην Ιταλία, στην Ισπανία και στην Ολλανδία. Τα σουπερμάρκετ και τα κέντρα κήπου αναμένεται ότι θα αυξήσουν το μερίδιο αγοράς τους.

Στην Ολλανδία, που αποτελεί τη δυναμικότερη αγορά του τομέα, και τον κυριότερο διεθνή εμπορικό κόμβο δρεπτών λουλουδιών, υπήρχαν σύμφωνα με στοιχεία¹ του 2006 πέντε (5) χιλιάδες μεγάλα ανθοπωλεία και μαγαζιά λιανικής πώλησης, 1.500 ανθοπωλεία και 1.000 κέντρα κήπου.

Οι χονδρέμποροι αποτελούν το συνδεδειγμένο κρίκο μεταξύ των καλλιεργητών και των λιανοπωλητών. Αυτός ο εμπορικός δεσμός διευκολύνεται από τους πλειστηριασμούς που αποτελούν στις μέρες μας χαρακτηριστικό στοιχείο της βιομηχανίας ανθέων.

Οι κυριότεροι Κοινοτικοί κανόνες για τον τομέα διατυπώθηκαν το 1968 (Καν. 234/68 του Συμβουλίου) και εφαρμόζονται στα ζώντα δένδρα και λοιπά φυτά, βολβούς, ρίζες, κομμένα λουλούδια και διακοσμητικά φυλλώματα. Έχουν θεσπιστεί ποιοτικές προδιαγραφές για τους βολβούς και τα κομμένα λουλούδια. Οι προδιαγραφές ορίζουν ελάχιστους κανόνες για τα φυσικά χαρακτηριστικά, το μέγεθος, το σχήμα, την

¹ Έκθεση της Κοινότητας για τα λουλούδια και τα καλλωπιστικά φυτά

παρουσίαση και τη σήμανση (προέλευση, διαβάθμιση μεγέθους). Ειδικότερα δεν διατίθεται ενίσχυση για τους παραγωγούς, ούτε αγορά στην παρέμβαση (αποθεματοποίηση) ή άλλη στήριξη της τιμής, ούτε επιδοτήσεις εξαγωγών, γεγονός που σημαίνει ότι ο τομέας των ανθέων και φυτών εκτίθεται πολύ στον ανταγωνισμό στην παγκόσμια αγορά.

Σε ότι αφορά στον τομέα της ανταγωνιστικότητας, η κοινοτική πολιτική έχει στόχο την αύξηση της 'κατανάλωσης' λουλουδιών μέσω της συγχρηματοδότησης προγραμμάτων προώθησης - προβολής.

Κατά το έτος 2006, δεκαπέντε (15) προγράμματα προώθησης - προβολής στην εσωτερική αγορά και τρία (3) προγράμματα προώθησης στην εξωτερική αγορά βρίσκονταν σε δράση και αφορούσαν διάφορες χώρες της Ε.Ε. Η συνεισφορά της Ε.Ε για κάθε πρόγραμμα ανέρχεται σε 50% του συνολικού κόστους. Η διάρκεια των περισσότερων από αυτά είναι τριετής.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία του 2006, υπάρχει ένα τριετές πρόγραμμα προώθησης που αφορά την εσωτερική αγορά (Ε.Ε), συνολικού προϋπολογισμού 1,45 εκατομμύρια € (το 50% καλύπτεται από κοινοτικούς πόρους).

4. Προβλήματα

Τα προβλήματα του κλάδου της ανθοκομίας διακρίνονται σε γενικά που αφορούν τους παραγωγούς όλης της χώρας και ειδικά που αφορούν τους παραγωγούς μιας συγκεκριμένης περιοχής.

Τα κυριότερα γενικά προβλήματα των ανθοπαραγωγών είναι τα ακόλουθα:

α) *Η διακίνηση και η εμπορία ανθοκομικών προϊόντων* στη χώρα παρουσιάζει σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα και αδυναμίες, που έχουν καθοριστικές συνέπειες στην ανάπτυξη του κλάδου. Η έλλειψη οργανωμένων, σύγχρονων αγορών είναι το κυριότερο πρόβλημα στον τομέα της εμπορίας με συνέπεια το μεγάλο κόστος, τις υψηλές διαφορές τιμών μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή, την απουσία εξαγωγών κλπ. Η μη ύπαρξη οργανωμένης, ελεύθερης και σε όλους τους καλλιεργητές προσιτής ανταγοράς, αποτελεί ιδιαίτερα περιοριστικό παράγοντα ανάπτυξης του

κλάδου. Κύριο χαρακτηριστικό της εμπορίας είναι η ανεπάρκεια οργάνωσης, η αδιαφάνεια και οι υποβαθμισμένες συνθήκες ανταγωνισμού.

β) *Η παρεχόμενη τεχνική υποστήριξη* στους ανθοκαλλιεργητές και η γεωργική έρευνα είναι ουσιαστικά ανύπαρκτη. Στα κέντρα παραγωγής δεν υφίσταται εξειδικευμένο προσωπικό, Γεωργικοί Σταθμοί, Ινστιτούτα και εργαστήρια για την υποστήριξη του κλάδου καθώς επίσης και σύγχρονος εξοπλισμός. Η έλλειψη οργανωμένης κρατικής τεχνικής υποστήριξης του κλάδου, αποτελεί ίσως έναν από τους σπουδαιότερους περιοριστικούς παράγοντες ανάπτυξης της ανθοκομίας στη χώρα.

γ) *Το κόστος θέρμανσης*. Η δαπάνη καυσίμων αποτελεί σημαντικότατο στοιχείο του κόστους παραγωγής και συμμετέχει στο μεταβλητό κόστος κατά 35% περίπου και στο συνολικό κατά 25%. Η αύξηση των τιμών των καυσίμων επηρεάζει αρνητικά την πορεία του κλάδου, τις αποδόσεις και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, με πρόσθετο κόστος εφαρμογής αντιπαγετικής προστασίας και όχι συστηματική θέρμανση.

δ) *Υπερχρέωση των μονάδων*. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των αρμοδίων κεντρικών υπηρεσιών της ΑΤΕ, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του κλάδου, την 31.12.96 υπολογίζονταν σε 26 δις δραχμές περίπου και εκτιμάται ότι σήμερα φθάνουν τα 120 εκατομμύρια € τουλάχιστον.

Ως βασικές αιτίες που δημιούργησαν την εικόνα αυτή αναφέρονται:

- Τα περιορισμένα έσοδα των ανθοκομικών επιχειρήσεων, λόγω αυξημένου κόστους παραγωγής
- Οι συνθήκες εμπορίας - αδυναμίες του συστήματος
- Τα υψηλά επιτόκια δανεισμού
- Ο βραδύς ρυθμός εισαγωγής της σύγχρονης τεχνολογίας
- Η ανεπαρκής τεχνική υποστήριξη του κλάδου.

ε) *Κόστος εισροών*. Σημαντική υπήρξε τα τελευταία χρόνια, η αύξηση των εισροών (φάρμακα, λιπάσματα κ.λπ.) γεγονός που συντέλεσε ώστε η συμμετοχή των μεταβλητών δαπανών στο κόστος παραγωγής στις θερμοκηπιακές ανθοκομικές καλλιέργειες, να διαμορφώνεται σε ποσοστά που κυμαίνονται από 50% έως και 60% ανάλογα με το καλλιεργούμενο είδος.

στ) Ο χαμηλός βαθμός επαγγελματικής κατάρτισης των ανθοκαλλιεργητών. Ο τομέας χρειάζεται περισσότερη εκπαίδευση όχι μόνο σε θέματα παραγωγής αλλά και εμπορίας και το κυριότερο συνεταιριστικής οργάνωσης για την αντιμετώπιση του αυξανόμενου ανταγωνισμού. Οι ανθοκαλλιεργητές στη χώρα μας εργάζονται εμπειρικά.

ζ) Ο βραδύς ρυθμός εισαγωγής της νέας τεχνολογίας, ιδιαίτερα στις παλιές ανθοκομικές μονάδες. Η τεχνολογική υστέρηση των θερμοκηπίων, σε πολλές περιπτώσεις είναι πολύ εμφανής.

η) Ο μικρός βαθμός οργάνωσης των ανθοκομικών εκμεταλλεύσεων.

5. Δυνατότητες - προοπτικές

Η ανθοκομία, σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικός τομέας. Τα κύρια πλεονεκτήματα-προσόντα των Ευρωπαίων παραγωγών σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, των αναπτυσσόμενων χωρών, είναι η ένταση κεφαλαίου, η Κοινοτική μέριμνα και η ύπαρξη εγχώριας αγοράς. Επίσης, τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά πρότυπα που τηρούνται κατά την παραγωγική διαδικασία των λουλουδιών, παίζουν ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο και μπορούν να αποτελέσουν ένα ακόμη συγκριτικό πλεονέκτημα της Ευρωπαϊκής παραγωγής.

Στην Ελλάδα, εφόσον επιλυθούν τα χρόνια προβλήματα, ο κλάδος μπορεί να αποτελέσει έναν από τους δυναμικότερους της φυτικής παραγωγής.

Οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στα ανθοκομικά κέντρα της χώρας και σε άλλες περιοχές της Ελλάδας δίνουν ευνοϊκές προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη και εξάπλωση του κλάδου.

Οι εξελίξεις των τελευταίων δυο δεκαετιών στο χώρο της Ανατολικής Ευρώπης καθώς και η διεύρυνση της Ε.Ε δημιουργούν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη διάθεση ενός μεγάλου μέρους της ελληνικής παραγωγής στις αγορές αυτές. Σημειώνεται ότι, για τις χώρες αυτές υπάρχει το συγκριτικό πλεονέκτημα της μικρής απόστασης και των παραδοσιακών σχέσεων φιλίας. Επίσης, η διεύρυνση της Ε.Ε αναμένεται να επηρεάσει θετικά τη ζήτηση των καλλωπιστικών φυτών που είναι άρρηκτα

συνδεδεμένη με το αυξανόμενο κατά κεφαλήν εισόδημα των καταναλωτών των νέων μελών της Ε.Ε.

6. Στρατηγική για την ανάπτυξη του τομέα της ανθοκομίας

Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός του κλάδου της ανθοκομίας αποτελεί έναν από τους βασικότερους στόχους προκειμένου να επιτευχθεί επάρκεια στον εφοδιασμό της εσωτερικής αγοράς (σήμερα η εγχώρια παραγωγή καλύπτει μόλις το 85% της εσωτερικής αγοράς) και αύξηση των εξαγωγών.

Για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου αναφέρονται ενδεικτικά οι ακόλουθες αναπτυξιακές κατευθυντήριες γραμμές:

6.1 Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων – καλλιεργητικές πρακτικές

- Εγκατάσταση μονάδων παραγωγής πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού και βελτιστοποίηση των συνθηκών αναπαραγωγής ανθοκομικών φυτών με κλασικές και *in vitro* τεχνικές.
- Εγκατάσταση πολυετών φυτειών με αγορά εγχώριου, πιστοποιημένου πολλαπλασιαστικού υλικού.
- Προμήθεια και εγκατάσταση σύγχρονου, θερμοκηπιακού εξοπλισμού (συστήματα θέρμανσης, δροσισμού, αερισμού, υδρονέφωσης, ψεκασμού και ρύθμισης κλίματος, θερμοκουρτίνες, πάγκοι ριζοβολίας και εγκατάστασης της καλλιέργειας).
- Εγκατάσταση συστημάτων μικροάρδευσης και προμήθεια φορητών δεξαμενών άρδευσης (απαραίτητες για την λειτουργία των συστημάτων υδροπονίας και αντίστροφης ώσμωσης) και συστημάτων αντίστροφης ώσμωσης.
- Εγκατάσταση συστημάτων υδροπονίας (υδροπονική πλατφόρμα, παρτέρια ανάπτυξης, υπόστρωμα).
- Κατασκευή, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός κτηριακών και θερμοκηπιακών εγκαταστάσεων.
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των θερμοκηπιακών μονάδων μέσω της μεγιστοποίησης της παραγωγής ανά καλλιεργούμενη επιφάνεια και της

βελτιστοποίησης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων με ανταγωνιστικό κόστος.

- Ανάπτυξη νέων τεχνικών καλλιέργειας ανθοκηπευτικών (υδροπονία κ.λ.π.) και με αξιοποίηση και τυποποίηση υλικών εγχώριας προέλευσης (υποστρώματα – εδαφικά μίγματα).

6.2 Υποδομές πρωτογενή τομέα

- Προμήθεια των απαραίτητων μηχανημάτων και εξοπλισμού για την καλλιέργεια (μικροί ελκυστήρες και παρελκόμενα, νεφελοψεκαστήρας, μηχανή παρασκευής εδαφικού μίγματος, φυτευτική μηχανή) με την προϋπόθεση της οικονομικά αποτελεσματικής χρήσης τους.
- Σύνδεση με αγωγούς φυσικού αερίου για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των θερμοκηπιακών εγκαταστάσεων.
- Παρεμβάσεις για προστασία του περιβάλλοντος με ενισχύσεις για αξιοποίηση των υπολειμμάτων της υδροπονίας, για ορθολογική χρήση λιπασμάτων και για απομάκρυνση-διαχείριση αποβλήτων της ανθοκομίας.

6.3 Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας – μεταποίηση – τυποποίηση

- Προμήθεια και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού μεταποίησης – τυποποίησης – εμπορίας της πρωτογενούς παραγωγής της εκμετάλλευσης (συσκευαστήριο, αυτοκίνητα-ψυγεία).
- Διατήρηση της ποιότητας ανθοκηπευτικών προϊόντων μετά τη συγκομιδή με κατάλληλους χειρισμούς διαλογής, τυποποίησης, συσκευασίας, και μεταφοράς.
- Ίδρυση νέων μονάδων, επέκταση ή/και εκσυγχρονισμός υφιστάμενων εγκαταστάσεων αποθήκευσης και συντήρησης με ή χωρίς ψυκτικές εγκαταστάσεις, ώστε να καταστεί δυνατή η επιμήκυνση της περιόδου εμπορίας και η διείσδυση σε ξένες αγορές.

6.4 Προώθηση – προβολή

- Έρευνα αγοράς (σημερινή και μελλοντική ζήτηση, ιδιαίτερες προτιμήσεις καταναλωτών, κ.λπ.).

- Συμμετοχή σε μεγάλες διαφημιστικές καμπάνιες του Ελληνικού Οργανισμού Εξωτερικού Εμπορίου (ΟΠΕ).
- Αξιοποίηση μέσων μαζικής ενημέρωσης (ιδιαίτερα τηλεόρασης).
- Δημιουργία ηλεκτρονικής πύλης στο διαδίκτυο (internet).
- Ενίσχυση εκθέσεων προβολής και εμπορίας εντός αστικών κέντρων (Πλατείες, κ.λπ.).
- Δράσεις ενημέρωσης, προβολής και προώθησης των προϊόντων μέσω της Ένωσης Ανθοπαραγωγών Ελλάδος (ΚΑΣΕ) που διαχειρίζεται σήμερα την Κεντρική Ανθαγορά της Αμυγδαλέζας Αττικής.

6.5 Καινοτομικές δράσεις

- Αξιοποίηση αυτοφυών φυτών της μεσογειακής χλωρίδας για ανθοκομική χρήση, καθώς και διερεύνηση της προσαρμοστικότητας νέων καλλωπιστικών φυτών στις κλιματολογικές συνθήκες του ελληνικού χώρου.
- Προμήθεια και εγκατάσταση συστημάτων ήπιων μορφών ενέργειας (φωτοβολταϊκά τόξα, ανεμογεννήτριες)
- Ηλεκτρονική οργάνωση των αγροτικών μονάδων με ηλεκτρονική αυτοματοποίηση πολλών εργασιών.

6.6 Επαγγελματική κατάρτιση και ενημέρωση

- Παρεμβάσεις για την προαγωγή της γνώσης και της βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού με μέτρα για επαγγελματική κατάρτιση από τον οργανισμό ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ και ΚΕΚ σε παλαιούς και νέους αγρότες. Ενδεικτική θεματολογία κύκλων εκπαίδευσης:
  - Εγκαταστάσεις & μηχανολογικός εξοπλισμός θερμοκηπίων - Διαχείριση κλίματος στα θερμοκήπια
  - Ενημέρωση των παραγωγών για τις υποχρεώσεις της πολλαπλής συμμόρφωσης
  - Μεταποίηση-τυποποίηση-εμπορία προϊόντων
  - Οικονομικά για αγρότες – Οικονομική βιωσιμότητα εκμεταλλεύσεων, μάρκετινγκ αγροτικών προϊόντων, οργάνωση & διοίκηση αγροτικών

μονάδων, επιχειρησιακός σχεδιασμός, χρήση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

6.7 Συμπράξεις – δικτυώσεις

- Δημιουργία ενώσεων ομάδων παραγωγών ώστε να γίνουν πιο ανταγωνιστικοί οι παραγωγοί. Παρατηρούνται σημαντικές δυσκολίες σε ότι αφορά τη διάθεση της παραγωγής λόγω δυσκολιών πρόσβασης (πχ. υδροπονική καλλιέργεια δρεπτού τριαντάφυλλου).
- Βελτίωση και ανάπτυξη του συστήματος εξαγωγών. Η συγκρότηση ειδικού φορέα εξαγωγών ανθοκομικών προϊόντων με σύμπραξη των ανθοκαλλιεργητών, των ανθεμπόρων και των εξαγωγέων ανθέων είναι ιδιαίτερα αναγκαίο. Ο ίδιος φορέας θα μεριμνήσει για τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής (ψυκτικοί χώροι, χώροι παραλαβής ανθέων, αποθήκες υλικών συσκευασίας, κ.λπ.) στους χώρους των - υφιστάμενων ή υπό δημιουργία - ανταγορών, ώστε να είναι εύκολη η όλη διακίνηση και εμπορία των ανθέων.

6.8 Μελέτες – έρευνα

- Μελέτη εφαρμογής ορθολογικής λίπανσης, με έμφαση στην υδρολίπανση, με στόχο την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας, την προστασία του περιβάλλοντος καθώς και την εξοικονόμηση νερού.
- Μελέτη καλλιεργητικών μεθόδων για την καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών των ανθοκηπευτικών καλλιεργειών.
- Μελέτη φυσιολογικών προβλημάτων που σχετίζονται με την παραγωγή των ανθοκηπευτικών προϊόντων.
- Ενίσχυση της έρευνας (πειραματικοί αγροί, μετακίνηση επιστημόνων, κλπ) για διερεύνηση της προσαρμοστικότητας της ανθοκαλλιέργειας ορισμένων ειδών.
- Διερεύνηση των κατάλληλων εδαφοκλιματικών συνθηκών για υπαίθρια ή υπό κάλυψη καλλιέργεια ανθοκηπευτικών σε διάφορες περιοχές της χώρας.

6.9 Λοιπές δράσεις

- Αξιοποίηση στερεών και υγρών υπολειμμάτων βιολογικού καθαρισμού για χρήση σε καλλιέργειες ανθοκηπευτικών ειδών.

- Ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων απολύμανσης εδάφους φιλικών προς το περιβάλλον .
- Βελτίωση – συμπλήρωση τεχνογνωσίας για παραγωγή καλλωπιστικού φυτικού υλικού συγκεκριμένων προδιαγραφών για το αστικό περιβάλλον (μεγάλα φυτά).
- Διατήρηση και συλλογή γενετικού υλικού αυτοφυών ανθοκομικών φυτών της μεσογειακής χλωρίδας για ανθοκομική χρήση.
- Εξυγίανση του συστήματος διακίνησης και εμπορίας των ανθοκομικών με σαφή διάκριση των ρόλων του παραγωγού, του εμπόρου, του ανθοπώλη. Αυτό μπορεί να εξασφαλιστεί με την ύπαρξη και την λειτουργία ανταγορών, όπου εκεί θα διαμορφώνονται οι τιμές διάθεσης των ανθέων και θα πραγματοποιούνται οι συναλλαγές υπό συνθήκες διαφάνειας.
- Εισαγωγή συστήματος τηλεδημοπρασίας και εκσυγχρονισμός των εγκαταστάσεων της ανταγοράς Αττικής.